

Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä. Julk. 16.3.2007.
www.koyhyyskirjoitukset.org Kirjoittaja: Leena Raitanen, nim. Senti.

Näin monta euroa

Voivatko he tietää, miltä tuntuu kulkea äitinsä vieressä hautausmaalla. Eivät he tiedä eivätkä jälkeenpäinkään osaa ottaa osaa suruun. Me viattomat jouduimme kulkemaan hautasaatossa päät alaspäin painettuna. Ihmisillä oli kiire pellolle, navettaan, kauppaan, leipomaan. Me pyörimme kuin hyrrät tai tuulispäät sinne tänne. Olimme kuin vastapuhjenneet kanavanlaidan pihlajat: notkeita ja taipuisia taipumaan kaikista suunnista puhaltaviin myrskyihin. Aikuiset eivät välitä pihlajista. Kävelimme arkun takana peräkkäin emmekä nostaneet katsettamme haravoidusta, puhtaasta hiekasta.

Nyt uutistenlukija sanoo: ”Keskipalkka on 2550 euroa kuukaudessa”. Televisio ilkkuu, se kiusaa. Se antaa nimen, jolla ei ole mitään tekemistä viattomien aikuisten kanssa. Olemme aivan viattomat, vaikka kuljemme ruokajonossa, toimeentulotukijonossa, hoitojonossa. Mitä varten koko elämä näyttää liikkuvan maan tasossa, vaikka uutiset kertovat kolmen prosentin bruttokansantuotteen kasvusta ja hyvästä taloudellisesta tilanteesta? Uutisissa haastatellaan taas yhtä meriitti-ihmistä. Hänellä on kiillotetut mustat nahkakengät ja hiusten kanssa samaan sävyyn värjätty kravatti. Suurimmat virheet on miehen mukaan tehty hyvinä aikoina. Silloin on annettu niille, joilla ei ollut mitään, kun olisi pitänyt ottaa pois. Mies värisyttää hymyään, hän ei halua tämän noususuhdanteen aikana heikentää kasvun mahdollisuuksia.

Lompsaani ei ole karttunut kolmea prosenttia. Se on sidottu toisenlaiseen indeksiin. En saa koskaan enää kesälomarahaa. Eivätkä minua korista ilmaiset työsuhteeseen kuuluvat kulukorvaukset eikä minua vie eteenpäin esimerkiksi työsuhdeauto. Kävelen. Käveleminen ei kohota bruttokansantuotetta. Mutta käveleminen kohottaa kuntoa, keventää painoa, pienentää kolesterolia, alentaa verenpainetta, poistaa alakuloa, masennusta, ahdistusta. Kun kunto nousee, ovat velat saatavia. Tai sitten velkojat pysyvät ikuisina, kulkevat mukana ajatuksissa, pukimissa, kauppakassissa. Onnekseni olen pysynyt koko ikäni erossa tupakasta ja alkoholista.

Köyhyydestä on muistutettava. Presidentti Tarja Halonen kehottaa Asem-kokouksessa muita maita kiinnittämään huomiota globalisaation sosiaalisiin puoliin sekä köyhyyden vähentämiseen. Juhlapuheissa saa luvata, pyytää tai esittää mitä tahansa. Todellisuus ei niitä kuuntele, eivätkä ne muuta mitään. Eivät ole ainakaan vielä tähän vuoteen, tähän päivään 10.9.2006 mennessä muuttaneet. Kurjet huutavat. Ne lentävät kaupungin yli idästä kahteen osaan jakautuneena, pohjoisen ja etelän puolelta. Maailmassa tehdään paljon itsemurhia, niihin kuolee enemmän ihmisiä kuin menehtyy sodissa. Tänä kansainvälisenä itsemurhien ehkäisy päivänä kurjet lähtevät suurissa vetovoimaisissa parvissa länteen. Vaisto kutsuu ne kohti lämmintä ja ruokaisampaa. Hullunkurista, en pääse enkä osaa suunnistaa kurkien perään. Mutta samaan aikaan tänne saapuu lentokoneittain maahanmuuttajia, jotka luottavat suomalaisen talouteen ja hyvinvointiyhteiskuntaan. Milloin muualla maailmassa huomataan, että täällä suon ja kuokan maassa on jälleenrakennettu myös kurjuutta? Että täällä ei olekaan niin kaunista ja turvattua kuin 38 valtion valtiovieraat saavat Helsingin kokouksissa nauttia? He ovat sulkeneet pääkaupungin kadut, keränneet mielenosoittajia ja poliiseja. Suomalaiset työttömät, pieneläkeläiset, yksinhuoltajat, irtisanotut, saneerauseläkeläiset katsovat televisiosta silmät ummessa, kaikessa rauhassa. Minutkin on opetettu pitämään suuni supussa. Valtiovieraat ja valtion johto saavat nauttia illallista.

Voivatko he tietää, miltä tuntuu kulkea kansaneläkelaitoksen, sosiaalitoimiston, mielenterveystoimiston ovista? Eivät he tiedä eivätkä ota osaa suruun. Liikun kirpputorilta ostetussa I HEAR VOICES –paidassa, samanlaisessa, joita myydään Helsingissä ja internetissä. Silmäni ovat turvoksissa, kurkku tukossa, selkä poikki, sydän välissä vähissä ja mieli liki maata kuin sumu. Keuhkoista nousee paksua vihreää limaa. Sieluun tarttuneen väriä en näe. Sinne ei syksyn valo taitu, valaise paksujen peitteiden läpi. Valo kulkee suoraan niin kuin rikkaat ja hyvinvoivat ja onnekkaat. Ehkä tämä päivä on vain sitä tavallista, kipeää tapaa, jolla elämä hyvinä ja huonoina aikoina kohtelee. Elämän tyyli ei muutu. Syrjäytyneen pitää yskiä omat yskänsä.

Mitä teen tämän kuun eläkkeensaajanhoitotuella? Jos se etuus, jonka tarkoitus on tukea minua kotona asumisessa, suurissa lääkekuluissa, liikkumisrajoituksissa, pyyhkii huomenna tuolini, pöytäni, pesee lieteni ja lattiani, hinkkaa vessanpyttyäni, niin siitä ei jää sydänlääkkeeseen, astmalääkkeeseen, ikkunanpesuun, asioimiseen. Pitääkö jättää koti rempallensa? Olen laskenut allapäin, miten paljon olen kuluttanut muiden rahaa: 11 euroa lisää asumistukea, en enää muista, miten monta euroa hoitotukea. Ja sitten kaikki muu veronmaksajien rahoilla tehty: lääkärin vastaanotot terveyskeskuksessa, leikkaus keskussairaalassa... En ilkeä sanoa, mitä sosiaalitoimistossa. Olen totisesti vienyt paljon. Kurjet lähtevät ja pilvet tulevat.

Itkenkö kesken hyvien uutisten? Suomessahan kaikilla on samanlaiset oikeudet ja mahdollisuudet. Minullakin voisi olla samaan sävyyn hiusten kanssa värjätty kravatti ja työsuhde autonkuljettajineen, edustuslounaineen, ulkomaanmatkoineen, sihteereineen. Voisin kertoa televisiossa, miten elämme voimakasta kasvuvaihetta, miten hyvinvointi lisääntyy enemmän kuin koskaan ennen. Voisin aivan oikeasti uskoa siihen, mitä sanon.

Tänään en usko mustien kiiltävien nahkakenkien viestiin enkä lähetystä varten meikattuun miehenkuvaan. En tiedä, miten tulen toimeen ilman meikkiä, ilman kiiltäviä kenkiä, ilman indeksiä. Tulen toimeen köyhyysrajan alapuolelle jääneellä työeläkkeellä. Kansanedustajat voivat nostaa palkkansa, yritysjohto nauttia optioitaan, ja pörssiyhtiön omistajat viedä työntekijän työpaikat ja palkat. Kun päätän saada lisäansioita, annan pussillisen omenoita tai jaan leivän kahtia kaverin kanssa. Hirveän vähästä riittää jaettavaksi, riittää lohduttajaksi. Me menemme eteenpäin läheltä. Me pienten ympyröiden ihmiset näemme toisemme. Me emme köyhdy, jos jaamme omastamme. Ne, jotka ovat irtaantuneet omiin linnoihinsa, iltapukukierroksiin ja samppanjalasien kilinään, toistensa kättelyyn ja salamavalohymyihin, huutaisivat kauhuissansa, jos joutuisivat viikoksi tähän meidän hyväntekeväisyyselämäämme. Me taas sujahdamme helposti korkokenkiin, muotiluomuksiin, yksityisellä maankuululla ompelijalla, ei vaan pukusuunnittelijalla teetettyihin, tyylikonsulentin hyväksymiin ihanuuksiin. Me ehdimme yhden viikon aikana lahjoitella puolet pois omaisuudesta. Köyhä tietää ne osoitteet, joihin raha jää todella lähelle, tulee hyödyksi kaikkein heikoimmille, jätetyille.

Kuinka kauaksi edustajamme ovat erkaantuneet tästä, josta he suurella äänellä iltakouluissaan ja seminaareissaan, valtiovierailuillaan puhuvat? Koko kansan presidentti, koko kansan kokoomus, koko kansan vihreät, koko kansan demarit. Kulunut lause tuntuu oudolta, se kuulostaa valheelta. Ovatko kaikki päättäjät kuitenkin rahan, koska kansa vaeltaa pimeydessä eikä saa osaansa suuresta julistetusta voitosta? Se ei saa osaansa huomisesta. Kansaa yrittää sanoa sanottavansa. Se koettaa nousta lentoon, päästä eteenpäin. Sen yksittäiset rivijäsenet, täällä syntyneet, muualta tulleet samanlaiset, yrittävät omilla sanoillaan ja keinoillaan, kuluneilla konsteillaan, näyttää, mikä on oikein ja oikeudenmukaista. Mutta vielä

tänään tämän kansan huudolla, adresseilla, mielenosoituksilla, ei ole mitään arvoa, ei vaikutusta. Minulla ei ole enää mahdollisuutta. Päätökset tehdään sopimalla, ne tehdään lukittujen ovien takana, ne tehdään puhumalla. Päätökset tehdään siellä, missä akateemisesti koulutetut asiantuntijat, tuomarit, tutkijat ja heidän vähemmän lukeneet pikkupalkkaiset apulaisensa tilastoivat, laskevat, analysoivat, arvioivat. Kun raportit ovat tarpeeksi kaukana todellisuudesta, voi tulla ja sanoa toimittajille vakavana: *11 euroa kuukaudessa on iso, ratkaisun raha.*

Televisio sanoo kovalla äänellä, että olen köyhä. Siihen ei ole lisäämistä. Analogian loppu, digitaalilähetykset, vaatii kotona valintoja. Jos haluan katsella, pitää jättää lääkkeet ostamatta. Pienempiäkin valintoja, kuten ostanko rannekelloon uuden pariston vai keittiöön uuden lampun. Vai ostanko näilläkin euroilla leipää ja rasvaa ja perunoita, olen miettinyt.

Et miettinyt mitään silloin, kun kuljin äitini perässä hautausmaalla kyynelten kastellessa viattoman kaulukseni. En osannut ajatella mustaa multaa ja pudotusta. Vasta vähän myöhemmin, kun ongimme rantakiviltä ruuaksi ahvenia ja varastimme kananmunia, piti ajatella. Piti laskea, riittääkö orpo- ja leskieläkkeestä leivälle, apteekkiin, lääkärille, taloyhtiölle. Matkustin linja-autossa pitkään lastenlipuilla. Mutta vaikka miten pihistin, en päässyt Yhdysvaltojen maineikkaaseen yliopistoon. En päässyt akateemiseen loppututkintoon. En mahtunut valittuihin. Elämäni pysähtyi ruokapalojen etsimiseen isosta lainehtivasta järvestä. Hyvin harvoin sain jonkun vonkaleen, jouduin tyytymään pikkusintteihin. Myöhemmin tärppäsi heikommin. Lopulta loppuvat syötit ja madot.

Nyt he vievät sen, millä me viattomat ja kouluttamattomat elimme. He vievät sen Kiinaan tai Brasiliaan. Suomen pitää keskittyä koulutukseen, suunnitteluun ja kehittämiseen. Se on tämän maan uusin abc. Ja sillä, mistä meidän on luovuttava, eivät onnistu ne, joiden pitäisi. Euroopan, koko maailman rahavirrat kuohuvat, kuumenevat, virtaavat. Eri puolille syntyneet kriisit ja sodat kannattavat. Veteraanit, joita sodat tuottavat, unohdetaan. Heidän osastaan vaietaan. Suomessa kerätään ovelta ovelle rahaa meidän omillemme. Heidän keski-ikänsä on jo yli 80 vuotta. Me keräämme myös lapsiperheille, mielenterveyskuntoutujille, asunnottomille. Näin meidät opetetaan aloittamaan uudestaan. Samaan aikaan Kiinan kuumat korttelit ja Brasilian metsäkasvualueet tuottavat tuoton niihin perheisiin, jotka osaavat pelata toisten työllä saalistamansa setelit omaan onnenkukkaroonsa. Me uskomme todeksi sadun puhtaaksi haravoidusta työn uusjaosta. Me emme nosta katsettamme. Me uskomme sadun globaalista tasa-arvosta. He, jotka ovat tämän hyväksyneet ja suunnitelleet, eivät ota koskaan jälkeensä osaa tavallisen kansan suruun. He keräävät, analysoivat, dokumentoivat, laativat jälleen lausunnot, yhteenvedot ja laskelmat. He taitavat uudet selitykset. He eivät välitä yhtään sen enempää, kuin aikuiset ennen välittivät kanavanlaidan piiskatuista pihlajista. Heillä on kiire eduskuntaan, presidentinlinnaan ja luottamuksella maksetuille ulkomaanmatkoille.

Ihmiset noissa tuotantolaitosten siirtomaissa saavat työstään palkkaa suomalaista duunaria vähemmän. Ja me täällä emme enää ansaitse. Emme työskentele. Kun jäämme kaikkiin suuntiin puhaltaviin myrskyihin, muutamme notkeiksi, taipuisiksi. Emmekä koskaan kasva suoriksi, emme ollenkaan ihmisiksi. Jäämme pala palalta eläviksi, murusiksi. Tämä kaikki jatkuu ja toistuu ja kertautuu. Mutta aurinko kasvaa kerran itseään isommaksi ja sitäkin suuremmaksi. Ja silloin kaikki, mitä oli ja on, tulee viimeistä senttiä myöten jaetuksi, pois annetuksi.